

KAPITOLA 1

Úvodní zamyšlení nad vývojem právní úpravy institutu stížnosti pro porušení zákona a jejích předchůdců

1.1 Uvedení do problematiky přezkoumávání pravomocných rozhodnutí v trestním řízení

Trestní řízení, podobně jako každý jiný právně regulovaný postup je prostorem, jakýmsi pomyslným kolbištěm, v němž se řeší spor o právo. Kontradiktorní povaha trestního řízení v moderním demokratickém státě umožňuje naplno pocítit protichůdnost zájmů stran (zejména obviněného, státního zástupce, poškozeného, zúčastněné osoby), jež zpravidla mají odlišné názory na výklad a použití příslušných trestněprávních norem, na správnost určitého postupu orgánů činných v trestním řízení nebo na zákonnost a odůvodněnost vydaných rozhodnutí. Výklad a aplikace trestního práva představují velmi kvalifikovanou lidskou činnost, která ze své povahy není a nemůže být prosta omylů a chyb. K určitému pochybení může tedy dojít i při sebedokonalejších právních předpisech a navzdory pečlivému přístupu orgánů činných v trestním řízení, které jsou stále častěji konfrontovány se skutkově i právně složitými kauzami. Potřeba nápravy vad řízení a rozhodnutí je tudíž dána nejen objektivní možností výskytu chyb, ale i rozdílným subjektivním přesvědčením subjektů, jichž se rozhodnutí týká.¹

1.1.1 Systém mimořádných opravných prostředků

Procesní prostředky určené k nápravě vad, stejně jako celé uspořádání opravných systémů prošly dlouhodobým vývojem a v různých oblastech právní kultury se dospělo k různým řešením. Vyspělé právní řády připustily, že ani vydání pravomocného meritorního rozhodnutí zdaleka nemusí představovat poslední stádium trestního řízení. Záruky zákonnosti a spravedlnosti

¹ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 502.

rozhodovací činnosti byly postupně posíleny natolik, že účastníci se mohou domáhat i revize konečných, a dokonce již i vykonaných rozhodnutí. Onen faktický průlom do právní moci rozhodnutí nastává při vyhovění (akceptaci) tzv. **mimořádného opravného prostředku**, což je dispozitivní procesní úkon strany trestního řízení nebo jiné oprávněné osoby, jehož podáním je v souladu se zákonem umožněno dosáhnout přezkumu kritizovaného pravomocného rozhodnutí typicky orgánem vyššího stupně, potažmo i jeho zrušení (anulace) a nahrazení rozhodnutím správným a zákonným. Vyvolání mimořádného opravného řízení je zásadně **fakultativní** a nemělo by se jednat o pravidelné stadium trestního řízení.

Právní moc je klíčová vlastnost rozhodnutí zakládající jeho **nezměnitelnost** (formální stránka právní moci) a **závaznost** (materiální stránka právní moci), vyjadřující vůli státu vyřešit určitou věc s konečnou platností. K právní moci rozhodnutí se přihlíží z úřední povinnosti, což vytváří významnou záruku právní jistoty. Právní moc má ten procesní důsledek, že ohledně téhož skutku nelze určitou osobu znovu trestně stíhat, jestliže trestní stíhání proti ní před tím vedené definitivně skončilo. Platí tedy zásada, že nikdo nesmí být stíhán vícekrát pro stejné jednání (*ne bis in idem*). Je-li případ pravomocně uzavřen, nelze konečnému rozhodnutí odporovat řádnými opravnými prostředky, byť by potenciálně bylo vadné. Na právní moc se váže i **vykonatelnost** rozhodnutí, tedy skutečnost, že obsah rozhodnutí může být orgány činnými v trestním řízení vynucen proti tomu, komu rozhodnutí ukládá nějakou právní povinnost.² Důsledky právní moci trestního rozhodnutí ve vnějším světě tedy lze označit za citelné, závažné a nevyhnutelné.

Mimořádné opravné prostředky zásadně narušují stabilitu pravomocných rozhodnutí i dotčených společenských vztahů, ovšem děje se tak v zájmu „vyšších“ principů, jako je veřejná důvěra ve spravedlivé a jednotné rozhodování. Součástí principu právní jistoty je mj. i jistota, že obdobné případy budou podle práva posouzeny obdobně a naopak (*de similibus idem est iudicandum*), a jistota, že bude spravedlivě postížen každý, kdo právo porušuje. Samozřejmě, že i některá konečná a závazná rozhodnutí v trestních věcech mohou trpět zásadními vadami a těmto premisám odporovat. Přípuštění nápravy, a tedy průlomu či zásahu do právní moci rozhodnutí v dnešní době nevzbuzuje pochybnosti, je však otázkou, jak nastavit zákonné podmínky

² ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 17.

pro přezkoumání věci a případné zrušení nezákonných rozhodnutí a jejich nahrazení rozhodnutími z pohledu zákona vyhovujícími.

Tyto úvahy, kromě jiného, přesahují rozměr vnitrostátního práva, neboť zákaz opakovaného stíhání a trestání za tentýž skutek je obsažen v mezinárodních závazcích České republiky. Mimořádné opravné řízení, které vždy představuje další pokračování trestního stíhání téže osoby, by se teoreticky mohlo ocitnout v rozporu s těmito závazky. I mezinárodní smlouvy o základních právech a svobodách ovšem s možností přezkumu a zrušení pravomocného rozhodnutí počítají. Z důvodu stručnosti je možné zmínit čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, který Česká republika ratifikovala a jenž v odstavci 1 formuluje zákaz dvojího stíhání pro tentýž skutek,³ v odstavci 2 pak stanoví, že tento zákaz „není na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově zjištěné skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci“. K tomu je nutno uvést, že pojem „obnova řízení“ má ve vztahu k vnitrostátním právním řádům autonomní význam (*notion autonome*); tento význam je mnohem širší, než by odpovídalo tuzemskému institutu obnovy řízení dle § 277 a násl. tr. řádu, neboť zahrnuje i opravné prostředky, u nichž nejsou podmínkou nové skutečnosti či důkazy.

Za tradiční mimořádný opravný prostředek lze považovat **obnovu řízení** (§ 277 a násl. tr. řádu), která napravuje vady skutkového základu rozhodnutí a reaguje tak na skutkové omyly orgánů činných v trestním řízení. Správnost a přiměřenost původního rozhodnutí se přezkoumává na základě nově tvrzených skutečností či nově předložených důkazů, v dřívějším řízení neznámých.

Koncepčně novým a moderním mimořádným opravným prostředkem v trestním řízení je **dovolání** (§ 265a a násl. tr. řádu), které je určeno k nápravě právních vad pravomocných rozhodnutí, a to zejména cestou kasace. Dovolání bylo do tuzemského právního řádu zavedeno tzv. velkou novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., účinnou od 1. 1. 2002, a přes značnou formalizovanost si získalo poměrně široké uplatnění.

Mezi mimořádnými opravnými prostředky má svébytné postavení **stížnost pro porušení zákona**, která je součástí našeho trestního řízení již více než 60 roků a jejíž využití je stále velmi široké a různorodé. Jedná se

³ Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

o v moderních právních řádech poměrně netypický, „úřednický“ procesní prostředek, jímž disponuje pouze ministr spravedlnosti, který není stranou trestního řízení. Jak uvádí aktuální odborná literatura, stížnost pro porušení zákona je mimořádným opravným prostředkem i v tom smyslu, že v českém trestním řízení představuje zcela výjimečné opatření. Obsahová změna pravomocného rozhodnutí je totiž v rozporu se zásadou závaznosti, nezvratnosti a bezpodmínečné vykonatelnosti takových rozhodnutí jakožto jedné ze základních podmínek autority soudní moci. V případech takových vad, kdy setrvání na právní moci rozhodnutí a jeho nezměnitelnosti by znamenalo vážné ohrožení správného a spravedlivého rozhodování, trestní řád výjimečně připouští i změnu pravomocného rozhodnutí v trestní věci.⁴

Teorie trestního procesu rozlišuje u mimořádných opravných prostředků:

- **bezprostřední účel**, který spočívá v přezkoumání konkrétního napadeného pravomocného rozhodnutí a nápravě vad skutkových, právních, popř. vad předcházejícího řízení v zájmu účastníků trestního řízení;
- **širší účel**, jenž záleží v tom, že přezkoumávání rozhodnutí je zároveň prostředkem prověřování rozhodovací činnosti orgánů činných v trestním řízení, umožňujícím rozbor jejich rozhodování, zevšeobecnění zjištěných poznatků a sjednocování výkladu zákonů; zvláště rozhodování o mimořádných opravných prostředcích může přispět ke zkvalitnění rozhodovací praxe;
- **všeobecný účel**, kterým je realizován účel celého trestního řízení a jeho základní cíl, tj. zjistit a odsoudit skutečného pachatele trestného činu, tento trestný čin v souladu se zákonem právně kvalifikovat a uložit obviněnému přiměřený trest, popřípadě i další opatření. Zároveň jde o prověření zákonnosti a správnosti postupu jednotlivých orgánů činných v trestním řízení a o zajištění co nejúčinnější ochrany zákonných zájmů a práv obviněného, ale též ostatních osob zúčastněných na řízení.⁵

Již sama existence mimořádného opravného řízení motivuje orgány, které rozhodují v trestním řízení, včetně orgánů druhého stupně, k pečlivé a důsledné práci a k pozornému postupu, jestliže se chtějí vyhnout nepříjemnému faktu, že jejich rozhodnutí budou shledána chybnými a jako taková zrušena.⁶ V mimořádném opravném řízení se také nejčastěji projednávají

⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 617.

⁵ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 801; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 614–615.

⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 615.

právně složité případy (*hard cases*) anebo případy, na které doléhá spornost určité právní otázky či nejednotnost dosavadní rozhodovací praxe.

Snaha o dosažení zcela správného a spravedlivého rozhodnutí v trestní věci nesmí být bezbřehá, třebaže důsledky pochybení v trestním řízení mohou zasáhnout dotčené osoby nejcitelněji. I potenciálně vadné rozhodnutí stabilizuje společenské vztahy, takže případný průlom do autority a existence takového rozhodnutí nutno chápat jako výjimečný a nepravidelný postup. V odborné literatuře bylo přesvědčivě ukázáno, že vztah mezi nezměnitelností a závazností pravomocného rozhodnutí v trestním řízení a možnosti jeho zrušení či změny je nutno legislativně upravit jako vztah pravidla (zásady) a výjimky z něho.⁷ Vyvinuly se přitom různé legislativní konstrukce a přístupy, které zřetelně i poněkud nenápadně omezují reálné (účinné) možnosti mimořádný opravný prostředek podat. Legislativně optimálním stavem by byla vzájemná komplementarita mimořádných opravných prostředků a jejich vyváženost tak, aby se vyloučily případné duplicity a současně se neuzavíraly žádné možnosti nápravy zjevných vad a nespravedlností.

Abychom získali bližší přehled o použitelnosti jednotlivých mimořádných opravných prostředků, můžeme porovnat omezující podmínky u dovolání, stížnosti pro porušení zákona a obnovy řízení.

Časové omezení lhůtou	
Dovolání	2 měsíce od doručení rozhodnutí, navrácení lhůty není možné
Stížnost pro porušení zákona	není žádná ⁸
Obnova řízení	ve prospěch odsouzeného není žádná, v neprospěch doba zániku trestnosti, polovina délky promlčecí doby trestní odpovědnosti

Omezení aktivně legitimovaných subjektů	
Dovolání	obviněný, nejvyšší státní zástupce
Stížnost pro porušení zákona	ministr spravedlnosti
Obnova řízení	obviněný, osoby s právem odvolání, v jeho neprospěch jen státní zástupce

⁷ ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení.* Praha: C. H. Beck, 1999, s. 22.

⁸ Platí pouze pořádková lhůta 14 dnů pro odůvodnění již podané blanketní stížnosti (§ 266a odst. 1 tr. řádu).

Omezení předmětu (objektu)	
Dovolání	Ize napadnout jen rozhodnutí uvedená v ustanovení § 265a odst. 2 tr. řádu
Stížnost pro porušení zákona	Ize napadnout prakticky všechna rozhodnutí soudu a státního zástupce, která nabývají materiálního znaku právní moci
Obnova řízení	Ize napadnout jen rozhodnutí uvedená v ustanovení § 277 tr. řádu ⁹

Nutnost bezúspěšně vyčerpat řádné opravné prostředky	
Dovolání	soud musí rozhodnout ve druhém stupni (§ 265a odst. 1 tr. řádu), ale není nutné, aby obviněný vyčerpal řádné opravné prostředky
Stížnost pro porušení zákona	není stanovena
Obnova řízení	není stanovena

Stanovení výlučných zákonných důvodů	
Dovolání	ano (taxativní výčet v ustanovení § 265b odst. 1, 2 tr. řádu)
Stížnost pro porušení zákona	porušení zákona rozhodnutím, vadný postup řízení, u výroku o trestu navíc podmínky uvedené v § 266 odst. 2 tr. řádu
Obnova řízení	nové skutečnosti či důkazy zpochybňující původní rozhodnutí (§ 278 odst. 1, 2, 3 tr. řádu), trestný čin orgánu činného v trestním řízení (§ 278 odst. 4 tr. řádu)

Možnost odmítnutí pro zjevnou neopodstatněnost	
Dovolání	ano [§ 265i odst. 1 písm. e), f) tr. řádu]
Stížnost pro porušení zákona	je-li přípustná, následuje věcný přezkum v plném rozsahu
Obnova řízení	je-li návrh podán oprávněnou osobou a včas, nelze odmítnout

Advokátní přímus	
Dovolání	může být podáno jen prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. řádu), pro řízení platí rozsah nutné obhajoby (§ 36a odst. 2 tr. řádu)

⁹ Rozšíření okruhu napadnutelných rozhodnutí za použití analogie možné není, k tomu srov. výkladové stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 302/2012.

Stížnost pro porušení zákona	pro ministra spravedlnosti neplatí, pro obviněného jen v rozsahu nutné obhajoby (§ 36a odst. 2 tr. řádu)
Obnova řízení	jen v rozsahu nutné obhajoby (§ 36a odst. 2 tr. řádu)

Nutnost hradit náklady řízení v případě neúspěchu	
Dovolání	ano
Stížnost pro porušení zákona	obviněný za žádných okolností
Obnova řízení	ano

Z uvedeného heslovitého přehledu je patrné, že trestní řád v současnosti umožňuje dosáhnout přezkoumání konečného rozhodnutí v trestním řízení v poměrně širokém rozsahu a z různých důvodů. Může být namítána **vada skutkového základu** rozhodnutí (*error in facto*), **vada právního posouzení** (*error in iure*) i **vada procesního postupu** (*error in procedendo*), ovšem u různých opravných prostředků ve velice rozdílné míře. Dá se říci, že jednotlivé instituty se do značné míry vzájemně doplňují, což je dáno rozdílným nastavením podmínek pro jejich uplatnění, nicméně existuje určitý prostor překrývání, a tedy duplicitního využití, zejména pokud se jedná o dovolání a stížnost pro porušení zákona. Zákon by měl vždy přesně vymezovat okruh použitelnosti určitého mimořádného opravného prostředku, neboť jen důsledně diferencovaná právní úprava mimořádných opravných prostředků v trestním řízení právě touto cestou garantuje právní jistotu a zvláště pak předvídatelnost rozhodování z jejich podnětu.

1.1.2 Mimořádné přezkumné systémy a jiné průlomy do závaznosti rozhodnutí

Problematika přezkumu trestních rozhodnutí se však nevyčerpává v řízení o některém ze tří uvedených mimořádných opravných prostředků, neboť přezkoumávání pravomocných rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení se děje i při použití jiných procesních prostředků, které se mimořádným opravným prostředkům svou povahou přibližují, byť se takto výslovně neoznačují.

Nejvyšší státní zastupitelství přezkoumává z moci úřední i z podnětu na věci zainteresovaných osob rozhodnutí nižších státních zástupců

o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci jinému orgánu a na základě výsledků přezkumu může nejvyšší státní zástupce taková rozhodnutí zrušit a současně nařídit provedení dalších úkonů a doplnění (§ 174a tr. řádu). Kromě toho může nejvyšší státní zástupce nařídit kontrolu skončené věci ve smyslu § 12 odst. 3 z. s. z., to se však týká rozhodnutí, u nichž dalšímu postupu řízení nebrání překážka věci pravomocně skončené (*exceptio rei iudicatae*).

Nelze opomenout zcela specifické opravné prostředky ve smyslu § 95 odst. 5 z. m. j. s. (dříve § 397 odst. 3 tr. řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013) a § 128 z. m. j. s., které se uplatňují v právním styku s cizinou a záleží v tom, že **ministr spravedlnosti**, má-li pochybnosti o správnosti a zákonnosti pravomocného rozhodnutí soudu o vydání osoby do ciziny (extradici), resp. o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí ukládajícího nepodmíněný trest odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody, má oprávnění předložit věc **Nejvyššímu soudu** k přezkoumání takového rozhodnutí. Zde nalézáme určitou podobnost s institutem stížnosti pro porušení zákona.

Soudní přezkum je možný i ohledně rozhodnutí *sui generis*, která nena-bývají právní moci – srov. úpravu řízení před Nejvyšším soudem o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a příkazu k zjištění údajů o telekomunikačním provozu (§ 314l–314n tr. řádu).

Z hlediska respektování ústavních kautel je trestní rozhodnutí, po vyčerpání všech dostupných prostředků ke zjednání nápravy, přezkoumáváno též **Ústavním soudem** v řízení o ústavní stížnosti.

Pro úplnost lze uvést, že odstranění pravomocného rozhodnutí přichází výjimečně v úvahu i bez přezkumu správnosti či zákonnosti takového rozhodnutí. Podle § 306a odst. 2 tr. řádu, pominou-li důvody pro konání **řízení proti uprchlému** poté, kdy toto řízení skončilo odsuzujícím rozsudkem, soud na včasný návrh odsouzeného bez dalšího tento rozsudek zruší a hlavní líčení provede znovu, aniž by zkoumal správnost rozhodnutí. Jde o *favor defensionis*, posilující záruky spravedlivého procesu pro případ, kdy obviněný je již orgánům činným v trestním řízení k dispozici. Dále lze zmínit i případy, kdy orgán druhého stupně z důležitých důvodů povolí **navrácení lhůty** k podání opravného prostředku podle § 61 odst. 1 tr. řádu, popř. též zruší vlastní rozhodnutí, jímž zamítl opravný prostředek jako opožděný podaný, ač lhůta ve skutečnosti zmeškána nebyla (§ 61 odst. 3 tr. řádu). I tyto případy představují zásah či průlom do právní moci vydaného rozhodnutí, nicméně taková možnost se jeví jako racionální a plně opodstatněná.

Dovolání a stížnost pro porušení zákona mají centralizovaný **devolutivní účinek**, takže o nich rozhodují výlučně trestní senáty Nejvyššího soudu; u obnovy řízení není pocíťována nutnost předložení věci nejvyššímu článku soustavy obecných soudů z toho důvodu, že soud provádí nové důkazy a posuzuje nové skutečnosti, takže nejde o přezkum vlastních zjištění a závěrů, ale o jejich konfrontaci s novými fakty, popř. doplnění. Soustředění přezkumu pravomocných rozhodnutí do rukou Nejvyššího soudu však neznamená, že v řízení o stížnosti pro porušení zákona jako specifickém mimořádném opravném prostředku, který je zákonem určen k nápravě procesních a právních vad rozhodnutí, může Nejvyšší soud fungovat jako další (třetí) instance přezkoumávající skutkový stav věci v celé šíři, neboť v takovém případě by vlastně suploval úlohu soudu nalézacího a odvolacího. Mohlo tomu tak být v době do 31. 12. 2001, kdy zákon připouštěl revizní princip při přezkoumávání rozhodnutí napadnutých stížností pro porušení zákona, jenže zákon současně omezoval právo takovou stížnost podat na osobu ministra spravedlnosti.

Je ovšem otázkou, zda jakousi třetí instancí, která přezkoumává téměř všechna pravomocná rozhodnutí v trestních věcech, netvoří právě soustava státního zastupitelství a odborný aparát Ministerstva spravedlnosti. Jak se přesvědčíme v kapitole č. 3 této publikace, obě tyto justiční složky zpracovávají poměrně rozsáhlou agendu na podkladě často nekonkrétních, laických a subjektivně zabarvených podnětů, vyžadují si k tomu kompletní spisový materiál a vyjadřují se k námitkám podatelů i k jiným zjištěným skutečnostem, jsou-li právně relevantní pro uplatnění mimořádného opravného prostředku. Dodnes tak v České republice existuje forma kvalifikovaného mimosoudního přezkumu rozhodnutí a postupů v trestním řízení, která vlastně doplňuje mimořádné opravné prostředky a dotváří tak něco, co můžeme souhrnně nazvat **mimořádné přezkumné systémy**. Za hlavní součást takových přezkumných systémů lze považovat iniciaci kteréhokoli mimořádného opravného prostředku (či obdobného institutu), tedy předběžné odborné přezkoumání věci se zaměřením na zjištění existence zákonných důvodů určitého mimořádného opravného prostředku. Společným rysem těchto přezkumných systémů je to, že na kladné vyřízení, např. podání mimořádného opravného prostředku, není právní nárok, samotný přezkum však spadá mezi úřední povinnosti vyřizujících osob a může být vykonán i bez podnětu fyzické či právnické osoby.¹⁰ Na rozdíl od opravných

¹⁰ Mezi mimořádné přezkumné systémy je třeba zařadit kontrolu skončené věci (§ 12 odst. 3 z. s. z.), přezkum podnětů k dovolání, stížnosti pro porušení zákona, event. k podání návrhu

prostředků se účel mimořádných přezkumných systémů soustřeďuje výlučně na odhalení vad konkrétního rozhodnutí nebo jemu předcházejícího řízení a navržení způsobu nápravy; mimořádný přezkum se sice odehrává mimo rámec standardního trestního řízení, k naplnění jeho všeobecného účelu však nepochybně v té či oné míře přispívá.

Existují i zvláštní zákony, které stanovují další možnosti přezkoumání pravomocných trestních rozhodnutí a jejich změnu. Těmi jsou především **rehabilitační zákony** – zákon č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, a zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, v platném znění.¹¹ Pokud posledně citovaný zákon v § 2 vyjmenovával rozhodnutí, která se rušila bez dalšího, ze zákona (*ex lege*), jde o absolutní, radikální průlom do právní moci, aniž by se věcná stránka či okolnosti rozhodování jakkoli přezkoumávaly. Naproti tomu přezkumné řízení podle § 4 a násl. zák. o soudní rehabilitaci je zákonem upravený zvláštní postup, kombinující prvky obnovy řízení a řízení o stížnosti pro porušení zákona, jehož cílem bylo zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly (§ 1 odst. 1 zák. o soudní rehabilitaci).

V souvislosti se soudní rehabilitací je nutno připomenout, že přezkumnému řízení nikterak nebránila skutečnost, že v dané věci Nejvyšší soud rozhodl o stížnosti pro porušení zákona (§ 31 zák. o soudní rehabilitaci), případně bylo rozhodnuto o návrhu na povolení obnovy řízení. V těchto

na povolení obnovy řízení, přezkum podnětů k užití mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce dle § 174a tr. řádu a *cum grano salis* i šetření k žádosti o udělení milosti. Na samostatné pojednání by vydaly přezkumné systémy reagující na nečinnost orgánů trestního řízení, mají-li určité rozhodnutí vydat z úřední povinnosti a neučiní tak (přezkum stížnosti na průtahy či návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu, šetření státního zástupce vykonávajícího dozor nad místy, kde je omezována osobní svoboda apod.).

¹¹ Dále je možno zmínit zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu (§ 6), a zákon o účastnících odboje a odporu proti komunismu č. 262/2011 Sb. (§ 11).

výjimečných případech se tedy přezkum nevyhýbal ani rozhodnutím o mimořádných opravných prostředcích. Zákonodárce měl dostatečné důvody, aby za určitých podmínek připustil narušení stability třeba i velmi letitých rozhodnutí, na nichž se podílely nejvyšší soudy tehdejší soustavy soudů. Přezkumné řízení či obecně soudní rehabilitace není řádným pokračováním původního trestního řízení, ale specifickou výjimkou, která bývá i časově omezena relativně krátkými lhůtami k podání návrhu.

Za zásah do právní moci rozhodnutí v trestní věci lze považovat též **milost prezidenta republiky** ve formě **agraciace**. Právo odpouštět a zmírňovat dosud nevykonané tresty nebo jejich zbytky vychází z ustanovení čl. 62 písm. g) Ústavy a je konkretizováno v ustanoveních § 366 odst. 2, § 367 a § 369 tr. řádu. Soudem uložený trest může prezident republiky prominout buď celý, nebo pouze jeho část, může zmírnit formu jeho výkonu (např. nepodmíněný trest odnětí svobody změnit na trest podmíněný či rozhodnout o výkonu trestu v mírnějším typu věznice) anebo uložený druh trestu zaměnit za mírnější, trestním zákonem ovšem v dané věci přípustný druh trestu.¹² Řízení o žádostech o milost v současné době koná Ministerstvo spravedlnosti na podkladě rozhodnutí prezidenta republiky č. 378/2013 Sb., ze dne 29. 11. 2013, jímž podle § 366 odst. 2 tr. řádu převedl na ministra spravedlnosti svou pravomoc provádět řízení o žádostech o milost a zamítat žádosti s výjimkou žádostí osob trpících závažnou chorobou nebo nevléčitelnou chorobou bezprostředně ohrožující život.¹³ Přezkum žádosti o milost spočívá nejčastěji v opatření trestního spisu, jeho opisu nebo alespoň kopií relevantních rozhodnutí a v opatření potřebných zpráv v závislosti na důvodech žádosti, např. stanovisek a vyjádření poškozeného, věznice, místních orgánů státní správy a samosprávy, zdravotnických či vzdělávacích zařízení, nevládních organizací atd. Mezi kritéria přezkumu odsuzujících rozhodnutí patří nejen humanitární důvody, ale i přesvědčení o justičním omylu, tj. o nesprávném skutkovém základu rozhodnutí, o příliš tvrdé či zastaralé trestněprávní normě, o porušení zásad spravedlivého procesu apod.¹⁴ Cílem řízení o udělení milosti sice není náprava nezákonných rozhodnutí, neboť je většinou chápána jako

¹² ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 12.

¹³ Současně bylo zrušeno rozhodnutí prezidenta republiky č. 254/2003 Sb., ze dne 4. 8. 2003, jímž bylo zrušeno předchozí rozhodnutí č. 33/1994 Sb., ze dne 1. 2. 1994, o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti na ministra spravedlnosti.

¹⁴ MAREČKOVÁ, L. *Milosti. Ohnisko lidství v trestním právu*. Praha: Academia, 2007, s. 90, 92, 93, 95.

akt milosrdenství, ale jde o institucionalizovaný přezkum pravomocných rozhodnutí v trestním řízení, který může vyústit ve faktickou změnu takového rozhodnutí, což je opět výjimka ze závaznosti pravomocného rozhodnutí.

Okrajově lze zmínit rovněž i použití *beneficia cohaesionis* (dobrodiní záležitějšího v souvislosti) v řízení o řádném a mimořádném opravném prostředku jiného, kdy určité rozhodnutí je ohledně dané osoby již v právní moci, avšak může (a musí) být ve prospěch této osoby změněno, jestliže důvody, pro které uspěl opravný prostředek jiného, prospívají i jí. To znamená, že v případě důvodně podaného opravného prostředku je příslušný soud povinen rozhodnutí z těchto důvodů přezkoumat i ohledně dalších osob, jimž by mohly svědčit.

1.2 Historické procesní prostředky k nápravě vadných trestních rozhodnutí v českých zemích od 16. do 19. století

Nahlédneme-li do české právní historie, všimneme si především, že možnost nápravy vadného soudního rozhodnutí úzce souvisí až s celkovou byrokratizací trestního řízení a řádným vedením soudních spisů. To je logické, neboť přezkum instanční cestou lze realizovat toliko na podkladě spolehlivých záznamů o provedených důkazech a o předchozím řízení. V dřívějších obdobích vlastně nebylo žádného odvolání, ale výjimečně byla změna učiněného rozhodnutí připuštěna.

V období raně feudálního státu vykonával soudní jurisdikci knížecí soud, opírající se o svrchovanost panovníka. Změnit rozhodnutí soudu tak mohl jen kníže, a to na žádost strany, která se cítila být soudním rozhodnutím dotčena.¹⁵ Nešlo ovšem z hlediska své povahy o řádný opravný prostředek, který by byl právně zakotven, ale spíše o jakýsi druh mimořádného opravného prostředku s prvky milosti, závislý spíše na tehdejší politické situaci než na právní úpravě, jak o tom svědčí všechny dostupné právní prameny z té doby, které nezakotvují žádnou možnost řádné revize soudního rozhodnutí.¹⁶

¹⁵ MALÝ, K. K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 11.

¹⁶ ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 36.

Ve **stavovském období** převzala roli soudního suveréna šlechta, přičemž proti rozhodnutí šlechtou obsazeného zemského soudu neexistoval opravný prostředek v dnešním smyslu slova. Jelikož se fakticky nerozlišovalo mezi řízením civilním a trestním, neboť i trestní proces se zakládal na soukromé žalobě (půhonu, lat. *citatio*), bylo možné v kterékoli fázi řízení dohodnout mezi stranami smír či narovnání.¹⁷ I po vynesení konečného nálezu byl osud odsouzeného v rukou vítězné strany, se kterou mohlo být dohodnuto zmírnění či prominutí trestu – v tomto případě s tím však musel souhlasit soud. Podle sporých pramenů mohl odsouzený patrně využít i možnosti napadnout své soudce žalobou pro nesprávný výrok, čímž vyvolal samostatné soudní řízení mezi ním (hanobitelem) a dotčeným soudcem. Jestliže se podařilo usvědčit soudce z nesprávnosti výroku, musel být takový výrok revidován. V podstatě šlo o mimořádný opravný prostředek svého druhu, neboť v odděleném řízení se nutně přezkoumávala správnost pravomocného (konečného) verdiktu.¹⁸

V oblasti **práva městského** se již v **době feudální rozdrobenosti** plně prosadila možnost přezkoumání rozhodnutí rychtáře či městské rady na základě odvolání. Postupně se vyvinuly dvě tradiční právní oblasti – magdeburská s odvolacím soudem v Litoměřicích a norimberská s odvolacím soudem na Starém Městě pražském. Proti rozhodnutí tohoto soudu bylo možné odvolání jen k panovníkovi či k soudu komornímu. Litoměřický soud se ve sporných případech obracel ke kmetské stoličce magdeburské s tzv. žádostí o právní naučení. Šlo o jediný případ zásahu cizí soudní moci do právního života v Čechách, kdy vrchní soud magdeburský zprvu poskytoval jen obecná právní stanoviska (vyjádření) podle mateřského práva,¹⁹ teprve později se rozvinula i apelační pravomoc, kdy vrchní soud rozhodnutí první stolice mohl změnit nebo potvrdit.²⁰

Zmíněný systém doznal podstatné změny v roce 1548, kdy Ferdinand I. Habsburský zřídil v Praze tzv. Radu nad apelacemi (lat. *consilium appellatum*, něm. *Appellationskammer*), což byl soudní orgán složený z profesionálních soudců, který přezkoumával na základě odvolání stran rozhodnutí

¹⁷ Soukromá iniciativa byla vyloučena jen u deliktů proti královu majestátu.

¹⁸ MALÝ, K. K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 12.

¹⁹ Žádost o právní naučení se v jistém smyslu podobala dnešním žádostem o rozhodnutí o prejudiciální otázce směřující k Soudnímu dvoru Evropské unie (§ 9a tr. řádu).

²⁰ MALÝ, K. K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 13.

soudů městských, hornolužického zemského soudu a knížecích soudů slezských, později též rozhodnutí městských soudů moravských. Řízení bylo výhradně písemné a přezkum vycházel ze skutkového stavu, zjištěného soudy první instance. Apelační soud měl oprávnění napadené rozhodnutí zrušit a změnit, nebo jej potvrdit, jen zcela výjimečně věc vracel k novému projednání soudu nižšímu. V případech, kdy městské soudy působily jako soudy druhého stupně, stala se Rada nad apelacemi soudem třetího stupně. Jak nás zpravuje Malý, předmětem odvolání (apelace) mohla být nejen rozhodnutí o vině a o trestu, nýbrž i dílčí procesní otázky, např. otázky dokazování (rozhodnutí o uložení tortury), zajištění osob (rozhodnutí o uvalení vazby) apod.²¹ Z toho vyplývá, že apelační soud mohl v odůvodněných případech obviněného propustit z vazby nebo ušetřit jej tortury. Z dnešního pohledu tedy Rada nad apelacemi konala podle apelačního principu, rozhodovala výlučně o právních či procesních otázkách a přezkoumávala případy na podkladě spisového materiálu.

Ani vytvoření apelačního soudu neodstranilo možnost požádat o revizi rozhodnutí přímo panovníka, jež byla v důsledku jeho svrchovanosti zachována jako jakýsi mimořádný opravný prostředek, jehož uplatnění však bylo podmíněno tím, že se věci zabýval soud apelační a účastník nebyl spokojen s jeho konečným rozhodnutím.²² I v následujícím období (až do bělohorské porážky) spočívala možnost nápravy soudního rozhodnutí v dohodě stran.

Dalším milníkem naší právní historie se stalo **Obnovené zřízení zemské z roku 1627**, které zavedlo jako právní prostředek k ochraně zákonnosti a spravedlnosti tzv. revizi a současně došlo k prosazení zásady oficiality trestního řízení. Absolutistický panovník měl zájem vyloučit mocenský vliv šlechty na průběh a výsledky soudního řízení, takže přezkum na základě žádosti o revizi a pozdější zmateční stížnosti (*Nichtigkeitsbeschwerde*) lze dát do souvislosti s centralizací moci v rukou císaře. Strany mohly napadnout rozsudek pro nesprávnost nebo zmatečnost. Žádosti o revizi řešila česká dvorská kancelář, sídlící od roku 1623 ve Vídni.²³ Revize měla tedy účinek devolutivní a suspenzivní, což lze dovodit z čl. A. X. Obnoveného zřízení zemského: „Kdyby kdo v příčině kriminálních, na čest a na hrdlo se

²¹ MALÝ, K. K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 14.

²² ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 36.

²³ MALÝ, K. K historickému vývoji nápravy vadných rozhodnutí v našem právu. In: *Problémy dějin a teorie státu a práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 16–17.

vztahujících účinkův... odsazen býti měl: tehdy má Náš královský saud zemský tu veypověď v spis uvedenau, před vyhlášením ji, Nám anebo tehdaž kralujícímu králi, k další resoluci Naši poddaně odeslati, a prve nežlibychem My se v tom milostivě resolvirovati ráčili, té takové veypovědi nevyhlašovati, nad to dopauštěti executi konati.²⁴ Po vyčerpání opravných prostředků, případně revize, byl nařízen výkon rozhodnutí.

Ke konci 17. století se ustálila praxe, že od hrdelních soudů byl každý důležitější kriminální případ předkládán apelačnímu soudu k posouzení a vynesení konečného rozsudku. Apelační soud přitom nefungoval pouze jako odvolací instance, ale poskytoval i tzv. naučení, v podstatě vykonával dozor nad postupem nižších soudů a nařizoval jim, jakým způsobem má být vedeno vyšetřování.²⁵

Josefinský hrdelní řád z roku 1707 zakotvil pravidla inkvizičního procesu a připustil, aby odsouzený, ale i kterákoli jiná osoba, mohli podat odvolání (apelaci) či tzv. provokaci (lat. *provocatio*) proti rozhodnutím všech nižších soudů v trestních věcech. V hrdelním řádu Marie Terezie (*Constitutio Criminalis Theresiana*) z roku 1768 byla apelace nahrazena tzv. rekurzem k panovníkovi, který byl vždy spojen s žádostí o milost. V některých případech (např. čarodějnictví) si panovnice vymínila předložení každé obžaloby prostřednictvím Nejvyššího soudního úřadu (*Oberste Justizstelle*). Nejvyšší soudní úřad byl zřízen roku 1749 a kromě správních funkcí postupoval panovníkovi žádosti o revize (později rekurzy) se svým vyjádřením a doporučením,²⁶ což znamená, že jednotlivé případy přezkoumával na podkladě doručených soudních spisů a podával panovníkovi kvalifikovaná, leč nezávazná stanoviska.

Významný pokrok přinesl **kodeX císaře Josefa II. vydaný roku 1787** pod názvem Všeobecný zákon o zločinech a jejich trestání, zkráceně *Josephina*. Soustředíme-li se na opravné prostředky, Josephina zachovala instituci rekurzu, kterým strany napadají rozsudek nižšího soudu u vrchního kriminálního soudu. Jednalo se v podstatě o řádný opravný prostředek, kdy opravné řízení probíhalo výlučně písemnou formou. V případě kriminálního

²⁴ VESELÝ, Z. *Dějiny českého státu v dokumentech*. Praha: Victoria publishing, 1994, s. 180.

²⁵ Blíže k tomu viz NEUDERTOVÁ, M., KUTHANOVÁ, L. Ke komunikaci apelačního soudu a městských hrdelních soudů v době pobělohorské. In: *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.–18. století. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995*. Pardubice, 1996, s. 63–99.

²⁶ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 2. vyd. Praha: Linde, 1999, s. 156–157.

soudu se právo na rekurz vztahovalo na ty rozsudky, k jejichž vynesení nepotřeboval kriminální soud závazné vyjádření (naučení) od vrchního kriminálního soudu a vynesl je tedy samostatně. Jinak kriminální soud pracoval jako vyšetřující orgán, který jaksi „nanečisto“ navrhl konečné rozhodnutí a předával věc vyšší stoli. Od vrchního kriminálního soudu se tak rekurz podával pouze v případech, že tento svým rozsudkem nějakým způsobem zostřil původní navrhovaný trest kriminálního soudu, nebo také v případech, že namísto kriminálním soudem navrhovaného osvobození změnil rozsudek pouze na zastavení šetření pro nedostatek důkazů – v takovém případě o rekurzu ve druhé instanci rozhodoval Nejvyšší soudní úřad. Proti rozsudkům vrchního kriminálního soudu, kromě těch jmenovaných výše, se odvolat nedalo, zrovna tak jako se nedalo odvolat proti rozhodnutím Nejvyššího soudního úřadu.²⁷

Rekurz mohl ve lhůtě 8 dnů od vyhlášení rozsudku podat jak sám odsouzený, tak také někdo z jeho nejbližšího příbuzenstva, dále manželka, poručník (pokud nějakého měl) nebo v případě odsouzení poddaného i jeho vrchnost. Ani osoba, která hodlala proti vnesenému rozsudku podat rekurz, však neměla právo nahlížet do vyšetřovacích spisů. Mohla pouze příslušný soud požádat, aby jí vyhotovil písemné odůvodnění rozsudku.

Rekurz proti danému rozsudku mohl být podán ze tří důvodů. Jednak proto, že celé obvinění a vyšetřování bylo provedeno neprávem, jednak z toho důvodu, že během vyšetřování zjištěné skutečnosti nezavdávaly dostatečnou příčinu k vnesení odsuzujícího rozsudku. Poslední skutečností, proti níž se odsouzený mohl odvolat, byla ta, že nad ním vnesený rozsudek byl přísnější, než jak v takovém případě zákon zamýšlel.²⁸

Soud podaný rekurz bez prodlení postoupil vyšší instanci i se všemi příslušnými písemnými materiály vztahujícími se k danému případu a podle potřeby k nim mohl ještě připojit vlastní připomínky, týkající se obsahu samotného rekurzu, kde mohl odůvodnit, proč by mělo dojít k jeho zamítnutí. Jakási forma autoremedury se nevyskytovala, rekurz měl pravidelně devolutivní účinek. Soud druhého stupně pak mohl rekurz buď zamítnout a potvrdit tak napadený rozsudek, nebo na jeho základě mohl odsouzenému

²⁷ ŠOLLE, V. Trestní soudnictví předběžné v českých zemích. In: *Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra*. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 1962, roč. XII, č. 1, s. 117.

²⁸ ŠOLLE, V. Trestní soudnictví předběžné v českých zemích. In: *Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra*. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 1962, roč. XII, č. 1, s. 117.

zmírnit trest. Pokud shledal v původním řízení právní závady, tak mohl toto řízení také zrušit, a dokonce udělit obviněnému nárok na odškodnění. Řízení o podaném rekursu nemohlo nikdy vést ke zpřísnění napadeného rozsudku.²⁹

Pokud se jedná o výjimky ze závaznosti pravomocného rozhodnutí, které především tento výklad sleduje, pak kromě milosti panovníka existovala možnost, aby Nejvyšší soudní úřad, a v některých zákonem stanovených případech také vrchní kriminální soud, ze zvláštních důvodů povolil přiměřené zkrácení nebo prominutí trestu. Toto prominutí trestu pak mělo stejný účinek, jako by došlo k jeho odpykání (fikce výkonu trestu).³⁰ Zde nešlo o nápravu nezákonného výroku soudu, ale o odstranění příliš tvrdých důsledků pro konkrétního odsouzeného.

Trestní zákon Josefa II. poprvé komplexně upravil obnovu vyšetřování, tj. mimořádný opravný prostředek sloužící k nápravě skutkových vad rozsudku. Tam, kde bylo trestní řízení zastaveno pro nedostatek důkazů, popř. došlo k odsouzení pro trestnou činnost v menším rozsahu, mohlo být vyšetřování proti obviněnému znovu zavedeno v případě, že po vynesení rozsudku, ale ještě před uplynutím zákonem stanovené promlčecí lhůty, vyšly najevo nové skutečnosti, které by v případě, že by byly dříve známy, samy o sobě stačily k odsouzení dotyčné osoby nebo alespoň ke zpřísnění stávajícího trestu. Jestliže k objevení takovýchto nových skutečností došlo až po osvobozujícím rozsudku od kriminálního soudu, mohlo být vyšetřování obnoveno pouze se souhlasem vrchního kriminálního soudu. Obnovené vyšetřování bývalo pak obvykle svěřeno stejnému soudu, který prováděl již šetření původní.³¹

Ještě významnější než zákoník josefinský byl **Trestní zákon o zločinech a těžkých policejních přestupcích** z roku 1803. V případě opravných prostředků se nic podstatného neměnilo. Zákoník zachovával povinnou praxi spočívající v tom, že v určených případech zasílal kriminální soud svůj rozsudek ještě před vyhlášením ke schválení vrchnímu kriminálnímu soudu.

²⁹ ŠOLLE, V. Trestní soudnictví předběžnové v českých zemích. In: *Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra*. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 1962, roč. XII, č. 1, s. 117.

³⁰ ŠOLLE, V. Trestní soudnictví předběžnové v českých zemích. In: *Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra*. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 1962, roč. XII, č. 1, s. 117.

³¹ ŠOLLE, V. Trestní soudnictví předběžnové v českých zemích. In: *Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra*. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 1962, roč. XII, č. 1, s. 118.

Spolu s rozsudkem byly v těchto případech vrchnímu kriminálnímu soudu zaslány také veškeré písemné podklady, které měly vyšší instanci napomoci se správným posouzením daného případu. Byl to v první řadě tzv. vyšetřovací deník a nashromážděné výslechové protokoly spolu s protokolem o poradě soudců kriminálního soudu. Vrchní kriminální soud pak následně přezkoumával správnost proběhnuvšího vyšetřovacího řízení, a jestliže narazil na nějaké nedostatky v tomto směru, žádal od kriminálního soudu jejich nápravu nebo alespoň vysvětlení. Pokud však zjištěný nedostatek neměl žádný podstatný vliv na výsledek celého vyšetřovacího řízení, udělil vrchní kriminální soud v tomto směru vyšetřujícímu (nalézacímu) kriminálnímu soudu pouze písemnou důtku a vrátil mu daný nedostatek k opravě. Důsledkem přezkoumání rozsudku vrchním kriminálním soudem pak bylo buď jeho schválení, anebo zmírnění. Pokud však uznal za vhodné, mohl rozsudek také v mezích zákona zoslabit. Také vrchní kriminální soud však musel zasílat své rozsudky, spolu s původními rozsudky kriminálních soudů, před jejich konečným vyhlášením vyšší instanci, a to Nejvyššímu soudnímu úřadu. Pokud se jednalo o spáchání zločinu, za nějž byl zákonem stanoven trest smrti, avšak delikt byl spáchán za takových okolností, které dávaly určitou naději na zmírnění trestu, předložil Nejvyšší soudní úřad panovníkovi žádost o udělení milosti.³²

Shrneme-li dosud řečené skutečnosti, pak prostředky přezkumu a nápravy vyhlášeného trestního rozsudku se vyvíjely v závislosti na organizačních změnách v soudnictví a v těsné návaznosti na velké trestněprávní kodifikace z období feudálního a osvěcenského absolutismu. Skutkovým otázkám případu se věnovaly dvě různé instance, což lze hodnotit jako progresivní vývoj oproti původní působnosti apelačního soudu. U orgánů, jako byly česká dvorská kancelář a Nejvyšší soudní úřad, se ještě kombinovaly prvky soudnictví a správy, takže v podstatě šlo o úřední přezkum soudních výroků. Procesní možnosti a aktivity obviněného směrem k nápravě účinného rozhodnutí se jeví jako značně omezené, zdá se ovšem, že přezkum na podkladě opravného prostředku (revize, rekurz) se uskutečňoval podle revizního principu a soustřeďoval se tak i na otázky, které obviněný nenamítal (a z důvodu tajnosti procesu ani dost dobře namítat nemohl). Mimořádným opravným prostředkem v pravém slova smyslu byla jen obnova vyšetřování, vždy však existovaly právní prostředky charakteru milosti.

³² ŠOLLE, V. Trestní soudnictví předběžnové v českých zemích. In: *Sborník archivních prací archivu ministerstva vnitra*. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 1962, roč. XII, č. 1, s. 116–117.